

POLICY BRIEF

Potential Democratizing Effects a közép-ázsiai Kína-ellenes érzelmek

Nurseit Niyazbekov, PhD; KIMEP Egyetem

A közép-ázsiai Kína-ellenesség lehetséges demokratizáló hatásai

Nurseit Niyazbekov, PhD; KIMEP Egyetem

#55, január 2020

Dr. Nurseit Niyazbekov a kazahsztáni Almatiban található KIMEP Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Tanszékének adjunktusa. Különböző nemzetközi médiumoknak és agytrösztöknek végez kutatásokat és ad tanácsokat a posztkommunista átmenetek, a demokratizálódás, a közép-ázsiai államépítés és a tiltakozás mozgósítása területén. Vendégkutató volt a Michigani Egyetemen és a SciencePO-n. Az Oxfordi Egyetemen szerzett PhD és MSc diplomát politikából és szociológiából.

© 2020 OSCE Academy in Bishkek. Minden jog fenntartva.

Az ebben a tájékoztatóban kifejtett nézetek és levont következtetések kizárólag a szerző sajátjai, és azokat az EBESZ Biskeki Akadémiája nem feltétlenül osztja vagy támogatja.

E politikai összefoglaló kivonatai tudományos célokra külön engedély nélkül idézhetők vagy újranyomtathatók, feltéve, hogy a szokásos forrásmegjelölés szerepel.

A közép-ázsiai politikai összefoglalók és a benyújtási irányelvek online elérhetők a www.osce-academy.net/en/research/policy-briefs/ címen.

A Central Asia Policy Briefs a Norvég Nemzetközi Ügyek Intézetének (NUPI) pénzügyi támogatásával vált

[Nurseit Niyazbekov](#)

lehetővé.

Tartalomjegyzék

Összefoglaló3.....	
Valódi ..... a szinofóbia?.....	5
A szinofóbia fenyegetést jelent a közép-ázsiai rezsimekre?.....	6
Politikai lehetőségek .....megteremtése.	7
Ajánlások.	9
Bibliográfia11.....	

Összefoglaló

A Hszincsiangban élő török etnikai kisebbségek rossz bánásmódja, a kínai munkaerő-migráció és a közép-ázsiai országok Kínától való növekvő gazdasági függősége miatt Kazahsztánban és Kirgizisztánban tartott számos Kína-ellenes tüntetés mutatja, hogy a térségben Kína-ellenes érzelmek vannak kialakulóban. Bár más közép-ázsiai országokban az ilyen érzelmek némileg visszafogottak, csak idő kérdése, hogy ezekben az országokban a közvélemény mikor kezd hangot adni aggodalmainak. A több milliárd dolláros kínai befektetések megszállottjai, a regionális autokráciák nagyrészt vonakodtak reagálni az alulról érkező kínaiellenes nyomásra. Mivel autoriter természetűek, az ellenzék elnyomása révén a status quo fenntartásában érdekeltek. Szerencséjükre a szinofóbia nem valós; ez inkább az ismeretlentől való félelem, amelyet az jelent, hogy Kína nem "reklámozza" magát soft power eszközökkel. A szerző amellet érvel, hogy a sinofóbia valósággá válhat, amint a Kína-ellenes tüntetők elkezdik politizálni állításaikat. A nacionalista retorika a pusztán Kína-ellenességről a liberális politikai reformok követelésére váltana. Bizonyos esetekben a kirgiz és a kazah kormányok már kifejezték hajlandóságukat a kínai kérdés megfélemezésére. Az erőszak és a politikai válságok esetleges eszkalálódásának megelőzése érdekében a közép-ázsiai kormányoknak többet kell tenniük annak érdekében, hogy a lakosság aggodalmait figyelembe vegyék. A Kínai Népköztársaságnak is felül kellene vizsgálnia a régióban folytatott közdiplomáciai stratégiáit, hogy kezelni tudja a lakossági elvárásokat és kapcsolatot teremtsen a helyi lakossággal.

Az elmúlt években Kazahsztánban és Kirgizisztánban lezajlott Kína-ellenes tüntetések a kínaiellenes érzelmek erősödését jelezték ezekben a köztársaságokban, és hasonló tendenciákra utaltak más közép-ázsiai országokban is. A kínai munkamigránsok beáramlásával kapcsolatos félelmek, valamint az ujgur, kazah és kirgiz kisebbségek kínai zaklatása Hszincsiangban tovább fokozta a Közép-Ázsia keleti szomszédjával szemben már meglévő közbizalmat. A térségben egyre erősödő sinofób hangulat ellenére Kína eltökélten folytatja gazdasági, kulturális és katonai jelenlétének növelését. A kínai befektetők és a sértődött helyi lakosság közé szorítva a közép-ázsiai kormányok meg vannak győződve arról, hogy az Övezet és Út Kezdeményezés (BRI) keretében megvalósuló több milliárd dolláros beruházások jelentős előnyökkel járnak majd az iparosítás és a gyorsabb gazdasági növekedés szempontjából otthon.

Bár a kínai befektetések pozitív gazdasági hatásai a közép-ázsiai kedvezményezett országok számára kétségtelenek, gondosan mérlegelni kell az ilyen elkötelezettség politikai hatásait. Amint azt fentebb említettük, az egyik ilyen hatás a Kína-ellenes érzelmek növekedésének és az ebből fakadó népi tiltakozó mozgósításnak tulajdonítható. A pártpolitikára is hatással lehet a kínai tényező, a jobboldali pártok és a nacionalista retorika növekvő vonzereje révén. Ehhez járul még a Kína-ellenes érzelmek kihasználása az ellenzék részéről Kirgizisztánban és Kazahsztánban a Kínafóbia szítására és a kormány elleni támadásra. A kínai kereskedelmi áramlatokért folytatott verseny fényében a Sinophilek és Sinophobok közötti eliten belüli ellentétek is erősödhetnek. ¹ Emellett a regionális biztonsági dimenzió a jelentések szerint jelentős "erőegyensúly-átrendeződésen megy keresztül: Oroszország visszaszorul, Kína pedig a

régió egyik legbefolyásosabb szereplőjévé lép elő".

1Sébastien Peyrouse, "Discussing China: Journal of Eurasian Studies: Sinophilia and Sinophobia in Central Asia," *Journal of Eurasian Studies* 7 (2016): 14-23.

szereplők. ² A kínai katonai bázis létrehozása Tádzsikisztánban és a tádzsik hadsereg katonai felszereléssel való ellátása, valamint a tádzsik, kirgiz és üzbég erőkkel folytatott közös hadgyakorlatok mind ezt illusztrálják. ³ Geopolitikai szempontból a regionális szakértők szkepticizmusnak adnak hangot azzal kapcsolatban, hogy Kína képes, vagy akár kívánatos is lenne az orosz befolyási övezet háttérbe szorítása Közép-Ázsiában, ami nem mondható el a BRI-projekt által képviselt kínai geoökonómiai ambíciókról. Chen és Fazilov⁴ szerint a BRI olyan gazdasági lehetőségeket kínált a közép-ázsiai államoknak, amelyeket az orosz Eurázsiai Gazdasági Közösség nem tudott biztosítani.

Amint látható, a régióban a növekvő kínai szerepvállalás politikai hatásai igen változatosak, a pozitív dinamikától kezdve, mint például a regionális biztonság növekedése, egészen a sinofób hangulatok fokozódásáig. Anélkül, hogy lekicsinyelnénk az egyéb politikai következményeket, ez a politikai összefoglaló a Kína-ellenes érzelmek által táplált tiltakozó mozgósítást vizsgálja. Míg az autoriter országokban a tiltakozó mozgósításokat gyakran elfojtják, és további kényszerítő kormányzati válaszlépéseket váltanak ki, azt állítom, hogy nem minden tiltakozó mozgósítás egyforma. Bizonyos körülmények között, amelyeket a tanulmányban később tárgyalunk, a népi tiltakozások sikeresen elérhetik céljaikat anélkül, hogy a bűnüldöző szervek erőszakos elnyomásával kellene szembenézniük. Nemcsak a közvetlen céljaikat érik el, hanem - amint azt Kazahsztán és Kirgizisztán esete is mutatja - demokratikus eredményekhez is vezethetnek. Ha az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot a demokrácia jeleinek tekintjük, akkor a kirgiz és kazah tüntetők pontosan ezt érték el az elmúlt években. Hogy illusztráljuk, a 2016 májusában a földtörvénykönyv azon módosításai elleni országos tiltakozásokat követően, amelyek lehetővé tették volna, hogy külföldi szervezetek kazah földterületeket béreljenek, Nazarbajev elnöknek moratórium bejelentésével kellett elutasítania az ilyen módosításokat. A Kazahsztán nagyvárosaiban tartott tüntetéseket nacionalisták tartották, attól való félelmükben, hogy a módosítások lehetővé tennék a kínai vállalkozások számára a kazah földek "elfoglalását". Kirgizisztánban a 2019. januári, kínaiellenes tüntetések után a legmagasabb kormányzati tisztségviselők, köztük Sooronbai Jeenbekov elnök és Kubatbek Boronov első miniszterelnök-helyettes védekezésbe kerültek Biskekben. Az átláthatóság és a kormányzati elszámoltathatóság előmozdítása mellett ezek a tiltakozások a közbeszéd és a polgári szerepvállalás politizálását is fokozzák.

Ha a kormányok tartósan figyelmen kívül hagyják a kínaiellenes érzelmeket, az a nacionalista sérelmek politizálásához vezethet. Mostanáig a Kínával való partnerség elmélyítésére törekvő közép-ázsiai kormányok süket fülekre találtak a növekvő népi ellenérzésekkel szemben. Meddig fogják a közép-ázsiai autokráciák a kínai befektetésekkel és migrációs kérdésekkel kapcsolatban homályban hagyni polgáraikat, mielőtt a közvélemény elkezdi politizálni követeléseiket és politikai liberalizációt sürgetni? A közép-ázsiai vezetőknek eddig sikerült elnyomniuk az ellenvéleményt, és az állami propaganda és indoktrináció segítségével irányítaniuk a közvéleményt. A színes forradalmak és az arab tavasz számos leckét tanított nekik, többek között azt, hogyan kell ellenőrizni a közösségi hálózatokat, hogyan kell szemmel tartani a "külföldi

- ² Paul Stronski és Nicole Ng, "Együttműködés és verseny: Oroszország és Kína Közép-Ázsiában, az orosz Far East, and the Arctic," Carnegie Endowment for International Peace, 2018. február 28., <https://carnegieendowment.org/2018/02/28/cooperation-and-competition-russia-and-china-in-central-asia-russian-far-east-and-arctic-pub-75673>.
- ³ Raffaello Pantucci, "China's Complicated Relationship With Central Asia," IPI Global Observatory, november 8, 2019, <https://theglobalobservatory.org/2019/11/chinas-complicated-relationship-central-asia/>.
- ⁴ Xiangming Chen és Fakhmiddin Fazilov, "Közép-Ázsia újbóli központosítása: Kína "új nagy játszámja" a régi4 Eurasian Heartland," Palgrave Communications 4, no. 71 (2018).

ügynökök", az ellenzék elnyomása és a polgári aktivizmus korlátozása. Úgy tűnik, hogy a család választások által teremtett politikai lehetőségek a tiltakozó mozgósításra, mint a színes forradalmak esetében, nem ismétlődhetnek meg többé. Talán így van, de fenntartom, hogy a helyi lakosság érdekeinek folyamatos elhanyagolása a kormányok kínai befektetésekért folytatott versenyében, párosulva a növekvő szinofóbiával, a színes forradalmakhoz hasonló politikai lehetőségeket teremthet, és országos zavargásokat szíthat. Akárcsak a színes forradalmak⁵, ezek a zavargások is politizálhatnak azáltal, hogy retorikájukat a tisztán "kínai kérdésről" a demokratikus reformok retorikájára terelik.

A társadalmi mozgalmak és a kollektív cselekvés elméleteinek felhasználásával bemutatom, hogy a régióban meglévő Kína-ellenes érzelmek hogyan alakulhatnak át először Kína-ellenes, majd potenciális demokráciapárti tüntetésekké. Ha a közép-ázsiai diktátorok meg akarják őrizni legitimitásukat és meg akarják őrizni a közrendet, akkor be kellene vonniuk a civil társadalmat, és ösztönözniük kellene annak szerepét a kínai partnerekkel folytatott tárgyalások során. A földtörvény módosításának lemondásával a kazah kormány engedett a példátlan országos szintű népi tiltakozások követeléseinek. Bár Tádzsikisztánt, Üzbegisztánt és Türkmenisztánt nem érintették Kína-ellenes zavargások, nekik is óvakodniuk kell a közvélemény figyelmen kívül hagyásával járó lehetséges kockázatoktól. Ezért a növekvő kínai szerepvállalás és a szinofóbia fényében a közép-ázsiai kormányoknak biztosítaniuk kell a beruházási szerződések átláthatóságát, az állampolgári szerepvállalást és befogadást, valamint a kormányzati elszámoltathatóságot.

Valódi a Sinophobia ?

A számos médiabeszámoló és a kazahsztáni és kirgizisztáni Kína-ellenes tüntetéssorozat ellenére a közép-ázsiaiak körében tapasztalható sinofóbia növekedését bemutató korabeli felmérési adatok igen szűkösek. A Kínával szembeni közvélemény attitűdökről szóló meglévő tanulmányok gyakran szakértői interjúk és helyszíni jelentések alapján gyűjtött bizonyítékokról számolnak be. A McGlinchey által említett Gallup 2006-2018-as World Polls felmérésének⁶ kivételével nem találtam végleges és megbízható közvélemény-kutatási adatokat. A PONARS 2019. decemberi politikai feljegyzésében McGlinchey rávilágít egy paradoxonra, amelyet gyakran figyelmen kívül hagynak a sinofób narratívákban: "amikor a kínai kormányról alkotott véleményükről kérdezik őket, [a közép-ázsiaiak] inkább helyeslik, mint helytelenítik Pekinget". Továbbá a válaszadók egyharmada a "Nem tudom" kategóriát választotta, nem mondták meg, hogy helyeslik vagy helytelenítik-e Pekinget. McGlinchey arra a következtetésre jut, hogy a legtöbb közép-ázsiai nem szinofób, hanem inkább kínai-agnosztikus.

A 2008-ban végzett közép-ázsiai terepkutatás és szakértői interjúk alapján...
2015-ös időszak, Peyrouse⁷ is azt állítja, hogy Kína bizonytalanságot vált ki, mert "tartozik

⁵ A színes forradalmak, vagy ahogy Wolchik és Bunce (2006) nevezi őket - választási forradalmak - azokat a népi tiltakozásokat jelölik, amelyek az önkényuralmi elnököket buktatták meg Grúziában (2003), Ukrajnában (2004) és Kirgizisztánban (2005). Ezek úgy kezdődtek, hogy a tüntetők a választási eredmények

érvénytelenítését követelték. Mivel a kormányok nem voltak hajlandóak teljesíteni a követeléseiket, a tömegek az elnök lemondását és a kormányok felosztatását követelték.

- 6 Eric McGlinchey, "Questioning Sinophobia in Central Asia", PONARS Eurasia, 2019. december, <http://www.ponarseurasia.org/memo/questioning-sinophobia-central-asia>.
- 7 Peyrouse, "Kína megvitatása".

a legtöbb átlagos közép-ázsiai számára az ismeretlen tartományába." Mivel az emberek keveset tudnak Kína hagyományairól és kultúrájáról, sokan esnek áldozatul a Kína-ellenes propagandának és előítéleteknek. A sinofóbia egyéb okai között a tudósok gyakran hivatkoznak a Kína-ellenes szovjet propagandára és a szovjetek előtti szóbeli folklórra, amely Kínát a török népek évszázados ellenségeként ábrázolja. Mások a kínai soft power⁸ kudarcáról vagy korlátozott sikeréről írnak a régióban.

Ha valakit érdekel egy adott ország vagy egy egész régió destabilizálása, akkor most kell cselekednie. Néhány érdekelt erő pontosan ezt tette - nyilatkozta Zhan Hsziao, Kína kazahsztáni nagykövete, amikor a 2019 szeptemberi kazahsztáni Kína-ellenes tüntetéseket kommentálta. Lehet, hogy a Kína-fóbia jelenleg nem valós, de éppen ez a Kínával kapcsolatos bizonytalanság az, ami Közép-Ázsiában olyan sok társadalmi csoportnak kedvezhet, amelyek különböző programokkal hívják ki a kormányaikat.

A Sinophobia veszélyt jelent a közép-ázsiai rezsimekre?

Tekintettel a közép-ázsiai rendszerek tekintélyelvű jellegére, a demokratizálódási szakirodalom a fenyegetéseket rendszerszintű és nem rendszerszintű nyomásként határozza meg, amelyet az ellenzék gyakorol a tekintélyelvű kormányokra, amely formális vagy informális szervezetekből, például politikai pártokból, civil társadalmi szervezetekből és társadalmi mozgalmakból állhat. Sporadikus és spontán jellegük miatt a népi tüntetéseket és tiltakozásokat a tekintélyelvűséggel foglalkozó kutatók általában kihagyják. Pedig az arab tavasz és a színes forradalmak forгатókönyveiben az alulról jövő mozgósítás volt az, ami megdöntötte az autokratikus rezsimeket.

Ahogy korábban említettem, a tekintélyelvű tanulás biztosított a közép-ázsiai rezsimeknek némi védettséget a színes forradalmakhoz hasonló forгатókönyvekkel szemben. A rezsimek nagyon kifinomultak abban, hogy megelőzzék a színes forradalmakat elősegítő tényezőket. Az egyik elfogadott intézkedés a tüntetők által felvetett kérdések cenzúrázása vagy megoldása. A döntés nagyrészt a rezsimek fenyegetésbecslésén és az elnyomás költségeinek kiszámításán alapul. Így ha az a kérdés, amely az embereket tiltakozásra mozgósította, nem tekinthető a rezsime nézve fenyegetőnek, a rezsimek engedélyezik az e kérdés által vezérelt tiltakozásokat. Ha azonban az adott kérdést a rezsimek túlélését közvetlenül fenyegetőnek érzékelik, akkor vagy megpróbálják megoldani, vagy elnyomják a tiltakozókat. A régióban az alacsony kockázatú kérdések közé tartoznak a környezeti vagy társadalmi-gazdasági sérelmekkel kapcsolatos kérdések. A magas kockázatú kérdések gyakran az emberi jogok megsértésével, választási csalással, etnikumközi konfliktusokkal, korrupcióval stb. kapcsolatosak. Érdemes megemlíteni, hogy elhúzódó válság vagy a kormány elhanyagolása esetén az alacsony kockázatú kérdések átpolitizálódhatnak, és magas szintű kockázatot jelenthetnek a kormány számára. Ennek elkerülése érdekében a tekintélyelvű rezsimeknek a lehető leghamarabb reagálniuk kell az alacsony kockázatú, sürgető kérdésekre.

Hogyan érzékelik a rezsimek a Kína-ellenes érzelmeket és a Kína-fóbiás tüntetéseket? A közép-ázsiai kormányok szerencséjére a Kína-fóbia jelenleg alacsony kockázatú kérdés marad a Kínával kapcsolatos közbizonytalanság miatt. Ráadásul az összes közép-ázsiai kormány a

⁸Nurlan Aliyev, "China's Soft Power in Central Asia", The Central Asia-Caukázus Analyst, 2019. december 19,
<https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13599-chinas-soft-power-in-central-asia.html>.

mindent megtesznek annak érdekében, hogy Kína stratégiai befektető és jó szomszéd képét népszerűsítsék. Kína, tudatában annak, hogy a régióban kudarcot vallott a nyilvános diplomáciája, felülvizsgálja soft power stratégiáját is, és növeli kulturális és civilizációs jelenlétét a Konfuciusz Intézetek, a közép-ázsiai fiataloknak szóló ösztöndíjprogramok, az újságíróknak szervezett információs utak stb. révén. Az idő majd megmutatja, hogy ezeknek az erőfeszítéseknek sikerül-e átformálniuk a Kínáról alkotott közvéleményt.

A közép-ázsiai kormányoknak nem szabad passzívan szemlélniük a kínai regionális szerepvállalás miatt a közvéleményben lappangó frusztrációt. Többet kell tenniük annál, mint hogy a kínai befektetéseket és jó szándékot népszerűsítsék és reklámozzák. A kormányok jelenlegi megközelítése a Kína-ellenes tüntetések kezelésére a sértett tömegek megpuhítása. Keveset tesznek a kínai migráció, a török etnikai kisebbségek rossz bánásmódja Hszincsiangban stb. problémáinak tényleges megoldása érdekében. A Kína érdekeit kiszolgálni próbáló riogatók azt állítják, hogy a közép-ázsiai kormányok veszélyes játékot űznek a lakossággal. A kazahsztáni politikai stabilitás megőrzéséért aggódó Murat Auezov, egy neves kazah író és volt kínai nagykövet sürgette a hatóságokat, hogy hallgassanak a tüntetőkre.

Politikai lehetőségek megteremtése

A politikai lehetőségek elmélete szerint a társadalmi mozgalmak dinamikája egy adott politikai lehetőség meglététől - vagy hiányától - függ.¹⁰ Az olyan lehetőségek, mint az elit elpártolása, az elnyomások csökkenése, a politikai pluralizmus és részvétel növekedése azt üzenik a rendszerellenes erőknél, hogy a politikai rendszer sebezhető a kihívásokkal szemben. A társadalmi mozgalmak azon képessége, hogy felismerik és kihasználják az ilyen lehetőségeket, gyakran sikeres népi mozgósításhoz és a mozgalmi követelések megvalósításához vezet.

Természetesen a tekintélyelvű rendszerek hírhedtek arról, hogy belső és külső kihívókat megfosztják attól, hogy lendületet vegyenek a hivatalban lévő rezsim támadásában. Így akadályokat emelnek a független média útjába, zaklatják a politikai ellenzéket, erősítik az elit támogatói bázisát és fokozzák a tiltakozó rendőri fellépést. Ezek és más intézkedések azonban nem akadályozták meg a tiltakozó aktivizmus eskalálódását a 2019. júniusi elnökválasztás utáni időszakban Kazahsztánban. Mindez arra utal, hogy a politikai lehetőségek nincsenek kőbe vésve, és napok, hetek, hónapok vagy évek alatt változhatnak.

Rinat Zaitov, egy neves kazah költő-improvizátor, azzal, hogy bírálta a kazah kormányt a kínai befektetőkkel való flörtölés miatt, egy nagyon jól hangzó kollektív cselekvési keretet hozott létre, amely kezdetben több száz támogatót mozgósított június 10-én a tiltakozásra. Miután letartóztatták illegális tüntetés tartása miatt, még több támogató jelent meg az utcán. Az eredetileg nacionalista jellegű, Kína-ellenes tiltakozó retorika hamarosan politizálódott, és rezonált a nem nacionalista mozgalmakkal és szervezetekkel, mint például az Oyan Kazahsztán [Ébredj Kazahsztán] és a Demokratikus Választás Kazahsztánban (DVK), amelyek a csalárd választások ellen

tiltakoztak és demokratikus reformokat sürgettek.

⁹Aliyev, "Kína puha hatalma Közép-Ázsiában".

¹⁰David S. Meyer, "Protest and Political Opportunities", Annual Review of Sociology 30 (2004).

Sem a nacionalista, sem a nem nacionalista mozgalmak nem indultak volna el, ha nem lett volna több ezer sértett állampolgár. A sérelmek elmélete szerint a kollektív cselekvés esélyét növeli, ha egyre nagyobb a szakadék aközött, amivel az emberek rendelkeznek, és amiről úgy gondolják, hogy megérdemlik. A híres kazah műkorcsolyázó, Denis Ten meggyilkolása és egy család öt gyermekének tragikus halála egy lakástűzben sokkolta a közvéleményt, és megerősítette a közvéleményt a büntetőjogi reformok elindításának és a szociális jólét növelésének kérdésében. Ha ehhez hozzávesszük az emberek növekvő környezetvédelmi aggodalmát, amelyet a kormánynak a Balkhash közelében lévő atomerőmű építésére vonatkozó terve és a Hszincsiangban élő muszlim lakosság kínai bántalmazása okozott, akkor a nép frusztrációja elegendő a tiltakozó mozgósításhoz. Máshol Közép-Ázsiában a kínai munkaerő-migrációval és a kínai férfiak helyi nőkkel kötött házasságaival kapcsolatos frusztráció Kirgizisztánban, valamint Tádzsikisztán növekvő gazdasági függősége a legnagyobb mozgósítási potenciállal rendelkező témák közé tartozik.

Végezetül, az immateriális erőforrások bősége, mint például a mozgalmak nyilvánossága a közösségi médiában (Facebook, VK), az üzenetküldő alkalmazások (Telegram, WhatsApp) használata, valamint az aktivisták mozgósítási készségei és képzései jelentősen segítették a társadalmi mozgalmi szervezeteket (SMO-k) a közérdekek artikulálásában és aggregálásában. Nem titok, hogy az olyan szervezetek, mint a kirgizisztáni Kyrk Choro [Negyven Lovag] és a kazahsztáni DVK üzenetküldő alkalmazásokat használnak gyűléseik és tiltakozó kampányaik koordinálására és megszervezésére.

Az erőteljes és jól hangzó jelszavak, a sértett emberek ezrei, ha nem milliói, valamint a kkv-k egyre kifinomultabb mozgósítása és az erőforrások felhasználása a tiltakozások megszervezéséhez együttesen kedvező politikai lehetőségeket teremtettek a tiltakozó mozgósításhoz Kazahsztánban és Kirgizisztánban. A kazah kormány például levette ezeket a tiltakozásokat, és azonnal bejelentette a Nemzeti Közbizalmi Bizottság létrehozását, hogy megnyerje a kiábrándult tömegek szívét és elméjét. A kirgiz hatóságok, például a migrációs szolgálat, a rendőrség és az állambiztonsági bizottság "továbbra is együttműködtek a kirgiz choróval, vállalva a felelősséget a kínaiellenes érzelmek kezeléséért."¹¹ Az idő majd megmutatja, hogy a választások után Kazahsztánban elfogadott "demokratikus" intézkedések jelentős változásokat hoznak-e az ország politikai helyzetében. A kazah és a kirgiz tapasztalatok azt mutatják, hogy a közép-ázsiai autokráciáknak nem szabad megvárniuk, amíg a tömegek az utcára vonulnak és esetleg megbuktatják a kormányokat, hanem ehelyett erős, tartós és fenntartható kapcsolatokat kell kialakítaniuk a lakossággal az átláthatóság, az egyenlőség és a jogállamiság elvei alapján.

Ehelyett Kazahsztán és Kirgizisztán a szinofób aktivisták és tüntetők elnyomását és elnyomását végzi. Úgy tűnik, hogy a rezsimek felfogása a szinofóbiáról alacsony kockázatú kérdésből magas kockázatúvá változik. Ennek illusztrálására az Ata Jurt [Haza] egyik vezetőjét, Serikzhan Bilash-t 2019 márciusában letartóztatták, mivel a kazah hatóságok félni kezdtek e be nem jegyzett nacionalista mozgalom radikalizálódásától és további politizálódásától. Az Ata Jurt célja, hogy segítsen azoknak a kazah családoknak, akiknek rokonait a hszincsiangi átnevelő táborokban

tartották fogva. Az Ata Jurt követőinek Bilash szabadon bocsátását követelő tüntetéseivel szembeülve a kazah hatóságok 2019 augusztusában vádalkut ajánlottak Bilashnak - írja a

---

¹¹ Kamila Eshaliyeva, "Növekszik-e a kínaiellenes hangulat Kirgizisztánban?" Open Democracy, 2019. március 13., [https://8. https://8. www.opendemocracy.net/en/odr/anti-chinese-mood-growing-kyrgyzstan/](https://8.https://8. www.opendemocracy.net/en/odr/anti-chinese-mood-growing-kyrgyzstan/).

amely szerint hét évig tartózkodnia kell a politikai aktivizmustól, ha szabadlábra akarja helyezni. Azzal, hogy Bilash azt mondta, hogy nincs más választása, sok Ata Jurt támogatót kiábrándított, és jelentős szakadást okozott a mozgalomban. ¹²

A Kína-fóbia alacsony kockázatúból magas kockázatú kérdéssé válása csökkentené a tiltakozás dinamikáját, mivel a Kína-ellenes tüntetők politikai lehetőségei szűkülnek. A rezsimek a megfélemlítés és a letartóztatások révén természetesen növelnék a tiltakozásokban való részvétel költségeit a polgárok számára. De mint fentebb láttuk, a politikai lehetőségek változhatnak. Amennyiben a közép-ázsiai rezsimek nem foglalkoznak a sinofóbia problémáival, az utóbbiak tagadhatatlanul folytatni fogják mozgósító munkájukat, új politikai lehetőségeket keresve vagy akár teremtve, amelyek veszélyeztethetik az autokráciákat. Ismétlem, a regionális hatalmaknak be kell vezetniük és elő kell mozdítaniuk a demokratikus döntéshozatal mintáit a kínai kérdésben, ha hatalmon akarnak maradni és fenn akarják tartani a stabilitást a régióban. Ami Kínát illeti, jobban kellene foglalkoznia a térségben elterjedt Kína-ellenes narratívákkal. Már az a tény, hogy a közép-ázsiaiak egyharmada bizonytalan Kínával kapcsolatban, azt jelenti, hogy Peking számára még nincs minden veszve. McGlinchey ^{szerint}¹³ Kínának ki kellene használnia ezt a lehetőséget arra, hogy "a puha hatalom játékát fokozza, hogy ellensúlyozza a térségben kialakulóban lévő Kína-ellenes populizmust".

Ajánlások

- A közép-ázsiai kormányoknak fel kellene hagyniuk a Kína-ellenes érzelmek és tiltakozások figyelmen kívül hagyásával. A lakosság aggodalmainak folyamatos figyelmen kívül hagyása a követelések radikalizálódásához vezethet, és potenciálisan politikai erőszakba torkollhat.
- A kormányoknak nyílt párbeszédet kell folytatniuk a Kína-ellenes napirendet hirdető szervezetekkel. A hatóságok csak a valódi elkötelezettség, a jogállamiság betartása, valamint az átláthatóság és az elszámoltathatóság biztosítása révén nyerhetik el a párbeszédhez elengedhetetlenül szükséges közbizalmat.
- A kormányoknak azonosítaniuk és elszigetelniük kell a provokátorokat, akik érdekeltek a hatóságok és a nacionalista szervezetek közötti párbeszéd destabilizálásában. Ezt a feladatot a jogrendszer keretein belül kell végrehajtani.
- A kormányoknak javítaniuk kell a tömegekkel való kommunikációjukat, többek között azáltal, hogy beszámolnak a kínai munkamigránsok valós számáról, fényt derítenek a Kínával kötött kétoldalú megállapodásokra, és a Kínával tervezett projekteket nyilvános meghallgatásoknak és ellenőrzésnek vetik alá. Végül, de nem utolsósorban, az érintett civil társadalmi szervezeteket meg kellene hívni a parlamenti meghallgatásokra, hogy részt vehessenek a legvitatottabb törvényjavaslatok megvitatásában. Ezeknek az intézkedéseknek nem kell örökké érvényben maradniuk, de a jelenlegi bizonytalansággal összefüggésben különösen időszerűek.

- ¹² Emily Feng, "An Advocate for Kazakhs Persecuted In China Is Banned From Activism In Kazakhstan," NPR, 2019. október 26., [https://www.npr.org/2019/10/26/771989624/an-advocate-for-kazakhs-persecuted-in-](https://www.npr.org/2019/10/26/771989624/an-advocate-for-kazakhs-persecuted-in)
Kína-tilos-az-aktivizmus-a-kazahsztában.
- ¹³ McGlinchey, "A Sinophobia megkérdőjelezése Közép-Ázsiában".

- Kínának felül kellene vizsgálnia közép-ázsiai közdiplomáciáját. A sok sinofób előítéllettel és előítéllettel szembenézve Kínának újra olyan szomszédként kell fellépnie, amely nemcsak a gazdasági partnerségben érdekelt, hanem a regionális fenntartható fejlődés és a környezeti biztonság támogatása mellett a helyi humán tőke és a kultúrák közötti párbeszéd előmozdításában is.

Bibliográfia

- Alijev, Nurlan. "Kína és Oroszország biztonsági együttműködése Közép-Ázsiában". *The Central Asia-Caucasus Analyst*, 2019. október 22. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13591-china-russia-security-cooperation-in-central-asia.html>.
- . "Kína puha hatalma Közép-Ázsiában". *The Central Asia-Caucasus Analyst*, 2019. december 19. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13599-chinas-soft-power-in-central-asia.html>.
- . "Tiltakozás a kínai migránsok ellen Kirgizisztánban: Sinophobia vagy a társadalmi igazságosság követelése?" *The Central Asia-Caucasus Analyst*, 2019. április 16. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13568-protest-against-chinese-migrants-in-kyrgyzstan-sinophobia-or-demands-for-social-justice?.html>.
- Chen, Xiangming és Fakhmiddin Fazilov. "Közép-Ázsia újbóli központosítása: Kína "új nagy játszámája" a régi eurázsiai szívföldön." *Palgrave Communications* 4, no. 71 (2018. június 19.).
- Eshaliyeva, Kamila. "Növekszik a kínaiellenes hangulat Kirgizisztánban?" *Open Democracy*, 2019. március 13. <https://www.opendemocracy.net/en/odr/anti-chinese-mood-growing-kyrgyzstan/>.
- Feng, Emily. "A Kínában üldözött kazahok szószólóját eltiltották az aktivizmustól Kazahsztánban". *NPR*, 2019. október 26. <https://www.npr.org/2019/10/26/771989624/an-advocate-for-kazakhs-persecuted-in-china-is-banned-from-activism-in-kazakhstan>.
- Jardine, Bradley. "Miért vannak Kína-ellenes tüntetések Közép-Ázsiában?" *Washington Post*, 2019. október 16. <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/10/16/why-are-there-anti-china-protests-central-asia/>.
- Kruglov, Alexander. "A Sinophobia Közép-Ázsiában forrong". *Asia Times*, 2019. november 12. <https://www.asiatimes.com/2019/11/article/sinophobia-simmers-across-central-asia/>.
- McGlinchey, Eric. "A Sinophobia megkérdőjelezése Közép-Ázsiában." *PONARS Eurázsia*, 2019. december. <http://www.ponarseurasia.org/memo/questioning-sinophobia-central-asia>.
- Meyer, David S. "Tiltakozás és politikai lehetőségek". *Annual Review of Sociology* 30 (2004).
- Najibullah, Farangis. "A kínaiellenes tüntetések nem tántorítják el a kazah elnököt a pekingi látogatástól". *RFE/RL kazah szolgálat*, 2019. szeptember 10. <https://www.rferl.org/a/anti-chinese-protests-don-t-deter-kazakh-president-from-visiting-beijing/30157466.html>.
- Pantucci, Raffaello. "Kína bonyolult kapcsolata Közép-Ázsiával". *IPI Global*

Observatory, 2019. november 8. <https://theglobalobservatory.org/2019/11/chinas-complicated-relationship-central-asia/>.

Peyrouse, Sébastien. "Vita Kínáról: Sinophilia és Sinophobia Közép-Ázsiában". *Journal of Eurasian Studies* 7 (2016): 14-23.

Stronski, Paul és Nicole Ng. "Együttműködés és verseny: Oroszország és Kína Közép-Ázsiában, az orosz Távolság-Keleten és az Északi-sarkvidéken". Carnegie Endowment for International Peace, 2018. február 28. <https://carnegieendowment.org/2018/02/28/cooperation-and-competition-russia-and-china-in-central-asia-russian-far-east-and-arctic-pub-75673>.

Umarov, Temur. "Mi áll a Kína elleni kazahsztáni tiltakozások mögött?" Carnegie Moscow Center, 2019. október 30. <https://carnegie.ru/commentary/80229>.

Uran Kyzy, Aruuke. "Miért növekszik a Kína-ellenesség Közép-Ázsiában?" *The Diplomat*, 2019. október 8. <https://thediplomat.com/2019/10/why-is-anti-chinese-sentiment-on-the-rise-in-central-asia/>.

Zuenko, Ivan. "A sinofóbia és az együttműködésről szóló diskurzus egyensúlya: Szakértői vélemények Kínáról Oroszországban és Kazahsztánban." *The ASAN Forum*, 2018. október 16. <http://www.theasanforum.org/the-balance-between-sinophobia-and-discourse-on-cooperation-expert-opinion-on-china-in-russia-and-kazakhstan/>.

EBESZ Akadémia
Biskekben 1A,
Botanicseszkij pereulok
Bishkek, Kirgiz Köztársaság 720044
Tel: +996 (312) 54-32-00, 54-12-00
Fax: +996 (312) 54-23-13
E-mail: info@osce-academy.net
Weboldal: www.osce-academy.net